

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ: ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

¹Державна служба якості освіти України

²Державна установа «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»

Анотація. Розкривається сутність економічного потенціалу соціальної сфери, його структура та чинники, що впливають на процеси формування та фінансування. Підкреслюється важливість обґрунтування шляхів покращення кадрового забезпечення у функціонуванні сфери послуг, зростанні добробуту населення.

Ключові слова: соціальна сфера, кадри, економічний потенціал, інновації, інвестиційна діяльність.

ECONOMIC POTENTIAL OF THE SOCIAL SPHERE: FINANCIAL SECURITY

Abstract. The essence of the economic potential of the social sphere, its structure and factors influencing the processes of formation and financing are revealed. The importance of substantiating ways to improve staffing in the functioning of the service sector, increasing the welfare of the population is emphasized.

Key words: social sphere, personnel, economic potential, innovations, investment activity.

Економічний потенціал соціальної сфери – це спроможність зазначеної ланки національної економіки виконувати покладені на неї державою функції щодо задоволення потреб населення у відповідних товарах і послугах. Вказане безпосередньо залежить від кількісних і якісних характеристик та ефективності організаційних механізмів використання накопичених матеріальних, трудових і фінансових ресурсів соціальної сфери, у тому числі галузевої і технологічної структури основних засобів, темпів і розмірів оновлення обсягу та структури бюджетних і позабюджетних видатків, а також рівня кваліфікації та засобів мотивації праці зайнятих.

Економічний потенціал соціальної сфери тісно пов'язаний із загальним економічним становищем країни, рівнем доходів і ступенем розшарування населення [1]. Відповідно, в цій сфері, в її економічному потенціалі накопичилось широке коло гострих проблем, серед яких – нерівномірність доступу до фінансових ресурсів, що зумовлює багато ризиків, у тому числі стосовно доступу населення до послуг соціальної сфери. Основними механізмами нейтралізації зазначених ризиків є реструктуризація економіки відповідно до вимог технічного прогресу та збільшення видатків зведеного бюджету на розвиток соціальної сфери. При цьому важливо забезпечити інтеграцію соціальної сфери в інвестиційний процес, зокрема включення витрат на програмне забезпечення комп'ютерної техніки до складу капітальних вкладень у господарство. Адже витрати на машини та обладнання за цією статтею інвестицій, як непрямі умови їх ефективності, становлять вагомому частку капітальних витрат. Важливо також зазначити, що серед показників фінансового забезпечення важливим є не лише вартість основних засобів, але і їх активної частини, зокрема частка у загальному обсязі.

Поряд із цим, останнім часом, як відомо, відбувається тенденція передачі багатьох функцій і зобов'язань з державного на регіональний рівень. В результаті виникли великі диспропорції не лише в соціально-культурному, але і в соціально-економічному розвитку регіонів. А це зумовлює ситуацію, коли регіони не в змозі у повному обсязі виконувати зобов'язання держави, коли порушується принцип рівної доступності до споживання соціальних благ і відповідних послуг громадянами навіть на рівні мінімальних гарантій. У цих умовах важливо забезпечити законодавче врегулювання міжбюджетних відносин, привести у відповідність дохідну базу і витратні повноваження місцевих бюджетів. Інвестиції взагалі й іноземні, зокрема є одним із джерел фінансування розвитку не лише економіки, але й соціальної сфери. Щоправда, при цьому існують значні територіальні відмінності. Так, досить низькими інвестиціями в соціальну сферу характеризуються Житомирський і Тернопільський регіони, що позначається на модернізації соціальної сфери, використанні в її

діяльності при обслуговуванні населення сучасних інформаційних технологій, глобальних комп'ютерних мереж.

Проте в цілому в соціальній сфері, перш за все в галузях, які забезпечують підготовку кадрів, нині активно використовується Інтернет, сучасні інформаційно-комунікаційні технології підприємств, для яких здійснюється підготовка кадрів. На цих підприємствах, як правило, підготовка кадрів забезпечується шляхом як індивідуального, так і курсового навчання. Використання при цьому новітніх досягнень у сфері комунікацій у певній мірі знижує гостроту фінансової проблеми, у тому числі за рахунок того, що, приміром, використання Інтернет-комунікації дозволяє фахівцям обмінюватись досвідом, іншою інформацією. Але висока ефективність досягається передусім тоді, коли освітні програми враховують динамізм процесів у суспільстві та інноваційний характер економіки, що зумовлює необхідність набуття громадянами знань на майбутнє. Однак, як свідчить статистика, лише незначна частина роботодавців на своїх підприємствах здійснює навчання і перенавчання кадрів. А тому для покращення ситуації в цьому контексті необхідно забезпечити більш тісну співпрацю між закладами освіти і роботодавцями. Такий підхід дозволить здійснювати підготовку кадрів, затребуваних ринком праці та забезпечувати підготовку кадрів належної якості, що їх потребує сучасне виробництво, підприємства, на яких упроваджуються сучасні технології, складне обладнання, а також виконуються пошукові й проектні розробки [2].

Забезпечення означеного підходу, як свідчать результати наших досліджень, потребує визначення кадрової потреби підприємств України на поточний період і на перспективу з відповідною професійною освітою; розширення участі підприємств в організації практичного навчання з надання необхідної матеріально-технічної бази; участі провідних фахівців відповідних підприємств у реалізації навчального процесу. Також необхідним є розширення участі підприємств у тому числі щодо фінансування системи підготовки і перепідготовки кадрів та у створенні в закладах освіти сучасної навчальної бази для формування фахівців, готових сприймати зміни, успішного використовуючи нові технології та швидко пристосовуючись до зовнішнього середовища. Треба відмітити, що таке навчання передбачає досягнення гармонійного поєднання теорії і практики.

Таким чином, щодо забезпечення подальшого розвитку соціальної сфери в умовах недостатнього бюджетного фінансування важливо більш активно використовувати ресурси підприємств, для яких здійснюється підготовка кадрів і надаються відповідні послуги, а малий і середній бізнес повинен узяти активну участь у підготовці не просто кваліфікованих працівників, а саме таких, які могли б працювати на інноваційному підприємстві. Водночас необхідно активніше використовувати систему самонавчання, постійно підвищувати інвестиційну привабливість усіх галузей соціальної сфери та забезпечувати розвиток діяльності закладів соціальної сфери стосовно дотримання вимог соціалізації та розвитку особистості [3]. Все це створює передумови для того щоб зекономити бюджетні ресурси при одночасному покращенні економічного розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Удовиченко В.П., Гаращук О.В., Куценко В.І. Соціальна складова сталої інноваційної економіки та технологічного суспільства. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2021. – 304 с.
2. Всемирный банк советует Латвии финансировать вузы по заслугам. *PRESS*. 9.07.2014. URL: <https://press.lv/post/vsemirnyj-bank-sovetuet-latvii-finansirovat-vuzy-po-zaslugam>
3. Вернидуб Р. Інвестиційний рівень управління якістю освіти. *Вісник інституту розвитку дитини*: Зб. наук. праць. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2012. Вип. 21. С. 14-19.

Гаращук Олена Василівна – доктор економічних наук, професор, начальник відділу комунікацій та міжнародного співробітництва Державної служби якості освіти України, Київ, e-mail: mon7@ukr.net

Куценко Віра Іванівна – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу природно-техногенної та екологічної безпеки Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», e-mail: kutsenkovira@gmail.com

Garashchuk Olena V. – doctor of economics, Professor, Department head of Communications and International Cooperation State service of education quality of Ukraine, e-mail: mon7@ukr.net

Kutsenko Vira I. – doctor of economics, Professor, Honored Scientist of Ukraine Chief Researcher of Department of Natural-Technogenic and Environmental Safety Public Institution “Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine”, e-mail: kutsenkovira@gmail.com